

УДК 006.91

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕТРОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Л.М. Віткін, доктор технічних наук, професор
Університет економіки та права «КРОК», м. Київ

Ключові слова: Метрологічна система України, Національний метрологічний інститут, Національний інститут законодавчої метрології, Міжнародна організація законодавчої метрології, Угода про асоціацію з ЄС, Угода АСАА.

Аналіз української метрологічної системи. Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС протягом 2014 – першої половини 2021 року Україна здійснила низку масштабних реформ у сфері технічного регулювання з метою розбудови сучасної інфраструктури якості відповідно міжнародних і європейських норм. Зокрема, у сфері метрології Україна перша серед країн СНД перейшла від застарілої радянської метрологічної системи на європейську модель. Для цього було прийнято і введено в дію базове і секторальне законодавство, адаптоване до європейського та удосконалено інфраструктуру метрологічної системи. Україна набула повноправного членства у Метричній конвенції та Міжнародній організації законодавчої метрології (OIML).

Водночас, у галузі метрології існують певні недоліки, притаманні пострадянським країнам, на які звертали увагу європейські та міжнародні фахівці в рамках проведеного GAP-аналізу української метрологічної системи. Ці недоліки пов'язані з недостатнім державним фінансуванням, використанням застарілого обладнання і приміщень, необхідністю підвищення компетентності персоналу, активізації участі і підвищення статусу України у міжнародних і європейських організаціях, недостатнього зв'язку з вітчизняним бізнесом, необхідністю модернізації й оптимізації еталонної бази відповідно до потреб економіки та удосконалення інфраструктури наукових метрологічних центрів відповідно до міжнародних норм і практики. Частина недоліків було усунуто в ході реформування метрологічної галузі.

Рекомендації експертів Світового банку. На думку експертів Світового банку, відсутність законодавчо визначених національного метрологічного інституту та інституту законодавчої метрології, не дозволяє Україні повноцінно співпрацювати з відповідними міжнародними і європейськими інституціями та отримати належний внесок метрологічної інфраструктури у розвиток промисловості, науки і суспільства.

Для вирішення питання експертами було запропоновано декілька моделей організації системи метрології в Україні. Було рекомендовано

реалізувати одну з цих моделей з метою підвищення ефективності української метрологічної інфраструктури.

Найбільш реалістичною моделлю передбачалося надання Харківському науковому метрологічному центру статусу Національного метрологічного Інституту України (НМІУ), а ДП «Укрметртестстандарт» - Національного Інституту законодавчої метрології України (НІЗМУ). Інші наукові метрологічні центри функціонуватимуть як уповноважені організації у відповідності з Угодою про взаємне визнання сертифікатів калібрування та вимірювання, що видаються національними метрологічними інститутами (CIPM MRA). Всі наукові метрологічні центри також здійснюватимуть діяльність у сфері законодавчої метрології. НМІУ представлятиме Україну у всіх міжнародних метрологічних організаціях (Метрична Конвенція, EURAMET, COOMET). НІЗМУ представляє Україну у всіх міжнародних організаціях із законодавчої метрології (OIML, WELMEC).

Також бажано, щоб всі чотири існуючі наукові метрологічні центри були задіяні у процесі реалізації промислових проектів в Україні, а також брали участь в міжнародних проектах у галузі розробки нових та вдосконалення існуючих систем вимірювання, нових продуктів, матеріалів, процесів і послуг. Для цього необхідно підтримувати та активізувати співпрацю з університетами, сферою промисловості і міжнародними організаціями.

Крім того, експертами Світового банку було рекомендовано періодично проводити перегляд українського метрологічного законодавства на відповідність сучасним міжнародним та європейським нормам.

Рекомендації Міжнародної організації законодавчої метрології. Розроблені OIML попередня 2012 року та діюча редакція 2020 року Документу D1 наголошують на доцільності для країн, що розвиваються, таких як Україна, заснування двох національних інститутів метрології та законодавчої метрології з урахуванням історичних особливостей розвитку метрології в конкретній країні.

Так відповідно до положень D1 2020 національний метрологічний інститут (НМІ) має нести відповідальність за розробку та технічне обслуговування національних еталонів і поширення одиниць SI. Для сприяння міжнародному визнанню національних еталонів і пов'язаних з ними вимірювальних можливостей він бере участь у міжнародних звіреннях згідно з Угодою CIPM MRA.

У деяких економіках функції НМІ не обмежуються одним об'єктом. Вони можуть мати розподілену систему, де низка різних інститутів

розробляє та підтримує національні еталони у своїх спеціалізованих галузях, працюючи колективно, що також характерно для України.

Сьогодні НМІ промислово розвинених країн виконують роль національних центрів науки про вимірювання, забезпечуючи керівництво науковою співпрацею в галузі метрології в масштабах всієї країни та у всьому світі. Документом D1 2020 також передбачено, функції, які можуть бути покладені на національний інститут законодавчої метрології щодо вивчення технічних специфікацій, видання затвердження типу й забезпечення технічної координації та підтримки іншим органам законодавчої метрології.

Крім того, на національному рівні необхідно забезпечити: надання консультацій уряду, промислового сектору, сектору торгівлі та громадськості з питань законодавчої метрології; участь у розробці та міжнародній гармонізації засобів метрологічного контролю, головним чином – стандартів для засобів вимірювальної техніки та фасованої продукції (наприклад, у складі Технічних комітетів OIML); вивчення нових вимог до законодавчої метрології; вивчення калібрувального та випробувального устаткування, необхідного для дотримання нормативних вимог законодавчої метрології з його подальшою установкою; проведення оцінки діяльності законодавчої метрології або наглядових органів, призначених для цієї функції; забезпечення навчання в галузі законодавчої метрології для інших органів, відповідальних за діяльність в галузі законодавчої метрології.

Важливо, що чинний міжнародний Документ D1 2020 враховує останні наукові і технологічні зміни в метрології. Зокрема, він містить новий розділ 7 «Розробка системи метрології для майбутнього». У документі також підкреслюється, що потрібно проводити регулярний перегляд, наприклад, кожні п'ять років, національної політики та законодавства у сфері метрології, спираючись на актуальні міжнародні документи.

Пропозиції щодо удосконалення українського законодавства у сфері метрології. За результатами проведеного аналізу пропозицій Світового банку, європейського досвіду, рекомендацій Документу D1 2020 OIML вбачається доцільним та таким, що відповідає особливостям розвитку української метрологічної системи, реалізувати підхід, який полягає у заснуванні на законодавчому рівні Національного метрологічного інституту та Національного інституту законодавчої метрології.

З цією метою необхідно розробити проект відповідних змін до Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність», який передбачатиме введення в структуру національної метрологічної служби

національного метрологічного інституту (НМІ) та національного інституту законодавчої метрології (НІЗМ). Їх повноваження та функції мають відповідати положенням Документу D1 2020 OIML.

Слід зазначити, що чинний Закон України про метрологію був прийнятий у 2014 році. Він був розроблений на основі Документу D1 2012 OIML. Тому, можливо існує потреба у більш глибокому перегляді чинного Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність» з урахуванням нових положень Документу D1 2020, ніж зазначених вище щодо заснування на законодавчому рівні Національного метрологічного інституту та Національного інституту законодавчої метрології.

Висновки. У рамках виконання зобов'язань. Угоди про асоціацію з ЄС Україні необхідно продовжити процес удосконалення законодавства та посилення інституційної спроможності метрологічних організацій. Зокрема, українській стороні на законодавчому рівні слід визначити інституції, які будуть виконувати функції Національного метрологічного інституту та Національного інституту законодавчої метрології, прийнявши відповідний законопроект і необхідні законодавчі акти для його реалізації. За потреби, оновити базовий метрологічний Закон України згідно з положеннями міжнародного Документу OIML D1 2020, створивши робочу групу за участі заінтересованих сторін.

Зазначені заходи, в свою чергу, сприятимуть успішному проведенню попереднього оцінювання української інфраструктури якості, яке було розпочато у 2020 році та продовжено у 2021 році, зокрема у сфері метрології, з метою підготовки до укладання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА) для перших 3-х пріоритетів, а в подальшому для підписання з ЄС Угоди АСАА щодо неавтоматичних зважувальних приладів (NAWI Директива) та засобів вимірювальної техніки (MID Директива).

Список використаних джерел

1. Віткін Л.М. Технічні бар'єри в торгівлі / А. Андрусевич, А. Василенко, Б. Веселовський, Л. Віткін, та інші // Україна та Угода про асоціацію. Моніторинг виконання 2014-2019 – Київ 2020. – С. 98-107.

2. International Document OIML D 1 Edition 2020 (E)/ National metrology systems – Developing the institutional and legislative framework// https://www.oiml.org/en/files/pdf_d/d001-e20.pdf.

3. <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=d4916dd8-67bc-4597-92c0-b66a30d6e0d0&tag=Metrologiia/>
Мінекономіки України – Діяльність – Метрологія // – 2021.